

Anti-korrupsjonstiltak

En veiledning fra Norges Rederiforbund

Denne veiledning er ment som et hjelpemiddel i medlemmenes arbeid med å drøfte selskapets behov og holdninger, samt etablering av interne retningslinjer for å unngå korrupsjon. Veiledningen inneholder generelle råd og eksempler på anbefalte retningslinjer, samt en «etikk test».

Hva er korrupsjon?

Korrupsjon forekommer i alle land i større eller mindre grad. I mange land er korrupsjon så omfattende at den er til hinder for utvikling av en velfungerende samfunnsøkonomi og styringssystemer. Korrupsjon vil som regel også virke konkurransevridende og innebærer økt risiko og økte kostnader for næringslivet. Korrupsjon straffes strengt og kan på kort tid ødelegge en bedrifts omdømme.

Grensedragningen mellom hva som er korrupsjon, og hva som er alminnelig forretningspleie, kan være uklar, og gråsoner finnes. I Norge er regelverket mot korrupsjon i de senere år blitt skjerpet.

Straffelovens § 276 bruker begrepet «**utilbørlig fordel**» og «**påvirkningshandel**». Det er straffbart både å gi og motta «utilbørlige» ytelser. Bestemmelsene overlater mye til skjønn, og det er vanskelig for en ansatt eller arbeidsgiver å vite hva som er å gå over streken.

Bestikkelse foreligger når noen i sin stilling, verv eller oppdrag søkes påvirket ved at det ytes en utilbørlig fordel. Påvirkningshandel foreligger når det ytes en utilbørlig fordel for å påvirke utføring av en tredjeparts stilling, verv eller oppdrag. Den utilbørlige fordel kan ha ulik form, som for eksempel penger, gjenstander, kreditter, rabatter, reiser, opphold og tjenester. For at forholdet skal være ulovlig er det tilstrekkelig at det fremsettes et krav eller tilbud om en utilbørlig fordel. I forarbeidene

til loven vises det til at sedvane, fordelens verdi, om det er i offentlig eller privat sektor, formålet med fordelens størrelse er i strid med fastsatte retningslinjer mv. er alle elementer i en total vurdering av om en fordel er utilbørlig. Man må her legge til grunn at norske bedrifter vil bli bedømt etter en streng norm, og det vil for eksempel ikke alene være tilstrekkelig, for å unngå straffeansvar, å vise til at betalinger eller gaver er sedvane i det aktuelle landet.

Lag en strategi mot korrupsjon

Å forhindre korrupsjon er et ledelsesansvar, og det bør etableres en strategi tilpasset selskapets virksomhet. Eksempler på forhold som bør vurderes:

- Undersøk korrupsjonsrisikoen i forhold til de aktuelle markeder.
- Gjør alle ansatte kjent med relevante lovbestemmelser som gjelder for korrupsjon, både hjemme og i de land bedriften opererer.
- Innfør etiske retningslinjer, regelmessige internkontroller og rutiner for å avdekke uregelmessigheter.
- Sørg for at dine ansatte, mellommenn og agenter regelmessig følges opp med tiltak som kan redusere risiko for korrupsjon.
- Ha et særlig blikk på stillinger hvor innehaver kan komme under sterkt press for å gi eller motta bestikkelser.
- Vurder muligheten for avtale med mellommenn og agenter om å overholde firmaets regler for å motarbeide korrupsjon.

Typiske problemstillinger i skipsfarts- og offshorenæringen

- «Facilitation payments» – krav om smørings- eller tilretteleggelsespenger.
- Kommissjon til mellommenn (agenter, meglere og andre tredjemenn).

Betalinger som foretas for å gjøre det lettere å oppnå et bestemt mål kalles ofte «facilitation payments» eller «speed or grease payments». Slike betalinger er en form for bestikkelser og bidrar til å motvirke bygging av sunne samfunnsstrukturer. Slike betalinger er straffbare etter norsk lov og

internasjonale konvensjoner som Norge har tiltrådt hvis de medfører en utilbørlig fordel.

Kommisjonsbetalinger til mellommenn kan skjule korrupsjon, enten direkte ved at kommisjonen betales videre til beslutningstagere hos kontraktspartnern, eller indirekte gjennom såkalt påvirkningshandel, dvs. man betaler noen for å påvirke en beslutningsprosess. Slike kommisjonsbetalinger er straffbare. Retur- eller adressekommisjoner kan skjule hvitvasking eller skatteunndragelser, f. eks. dersom kommisjonen ikke trekkes ved betaling og man i stedet blir bedt om å betale til et datter- eller søsterselskap i et lavskatteland.

Anti-korrupsjonstiltak

Anbefalt av Norges Rederiforbund

Gaver/ytelser/representasjon

Det bør generelt vises stor aktsomhet med hensyn til å gi eller motta gaver eller andre ytelser. Gaver, ytelser eller representasjonstilbud som kan påvirke mottagerens integritet skal ikke aksepteres eller tilbys. Eksempler på retningslinjer for gaver, ytelser og representasjon:

- Det er ikke adgang til å gi eller motta noen form for personlige honorarer, provisjoner eller andre ytelser som kan oppfattes som forsøk på å påvirke beslutninger.
- Det må aldri gis eller mottas noen form for gaver/ytelser i tilknytning til forhandlinger eller som påskjønnelse for en bestemt kontrakt eller adferd fra motpartens side. Sedvanlige oppmerksomhetsgaver i tilknytning til for eksempel jubileer, eller andre spesielle anledninger, regnes ikke inn under dette.
- Gaver av større verdi tas opp med overordnede, evt. returneres eller loggføres.
- Moderat deltagelse i sosiale sammenkomster er en del av et høflig forretningsforhold. Graden av dette må ikke utvikle seg til et stadium hvor det kan påvirke beslutningsprosesser, og/eller kan gi grunn til mistanke om dette utad. Ved tvil forelegges saken ansvarlig for forretningsområdet (skriftlig søknad med forretningsmessig begrunnelse). Godkjente søknader arkiveres.

Betalinger til andre

Betalinger som foretas for å gjøre det lettere å oppnå et bestemt mål kalles ofte «smøringspenger» eller på engelsk «facilitation payments». Betaling av «facilitation payments» rammes av norsk korrupsjonslovgivning (se vedlagte utdrag fra staffeloven), med mindre slik betaling har karakter av tvang eller utpressing.

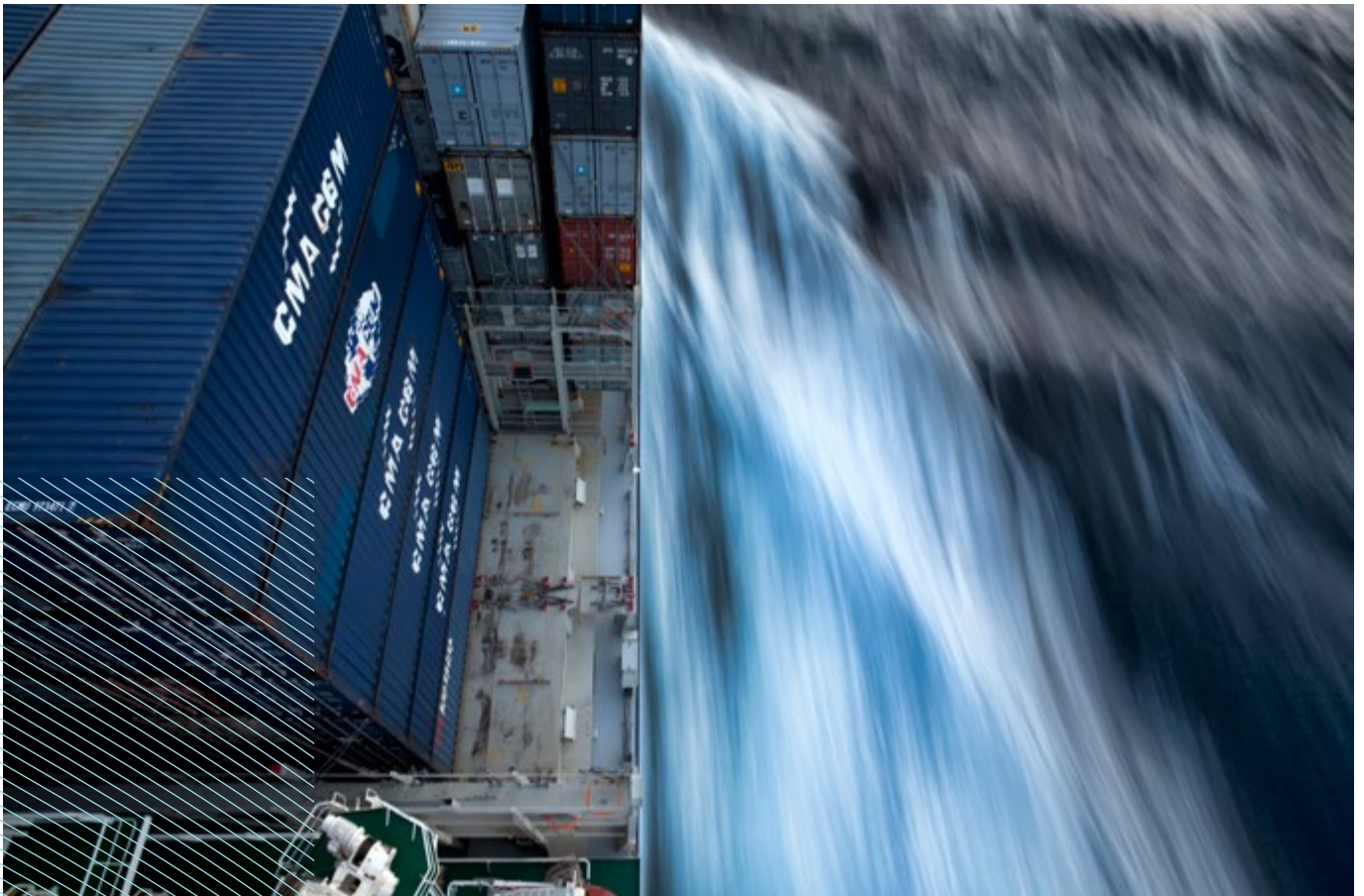
Næringen bør aktivt søke å motvirke slike betalinger. Dersom slike betalinger forekommer, er det

viktig at disse fremgår av bedriftens regnskap og ikke søkes skjult.

Forbundet anbefaler at medlemmene etablerer interne retningslinjer for hvordan ansatte skal forholde seg til «facilitation payments». Nedenfor følger eksempler på slike retningslinjer:

- Det skal aldri betales smøringspenger i forbindelse med forretninger for å oppnå fordeler som bedriften ikke har rettslig krav på.
- Bedriften skal aldri selv ta initiativ til betaling av smøringspenger.
- Dersom ansatte føler seg tvunget til å betale for noe bedriften har rettslig krav på, skal det – om mulig – tas opp med nærmeste overordnede før betaling skjer, og uansett rapporteres i ettertid.

Kommisjonsavtaler

Kommisjonsbetalinger til meglere eller andre tredjemenn kan skjule korrupsjon, enten direkte ved at hele eller deler av kommisjonen betales videre til beslutningstagere hos kontraktspartneren, eller indirekte gjennom såkalt påvirkningshandel, dvs. at man betaler noen for å påvirke en beslutningsprosess. Slike kommisjonsbetalinger er straffbare (se vedlagte utdrag av straffeloven.) Retur- eller adressekommisjoner kan skjule hvitvasking eller skatteunndragelser, f.eks. dersom kommisjonen ikke trekkes fra ved betaling, og man i stedet blir bedt om å betale til et datter- eller søsterselskap i et lavskatteland. Nedenfor er eksempler på retningslinjer:

- Kommisjoner skal i utgangspunktet reflekteres i basiskontrakten.
- Kommisjonsbetaling skal forlegges ansvarlig for vedkommende forretningsområde.
- Ved separate kommisjonsavtaler bør berørte medkontrahenter informeres om at det betales kommisjon til en tredjemann.

Brudd på retningslinjene

Korrupsjon er alvorlig kriminalitet som straffes strengt, og bedriftene bør klargjøre mulige konsekvenser ved brudd på bedriftens retningslinjer. Eksempel på retningslinjer:

- Brudd på retningslinjene vil få konsekvenser. Alvorlige brudd vil kunne resultere i oppsigelse eller avskjed.
- Brudd på reglene om korrupsjon eller påvirkningshandel kan medføre straffeansvar både for firmaet og den ansatte.

***

Vedlegg 1

Etikktesten

Hver dag tas avgjørelser som kan innebære etiske dilemma. Følgende spørsmål vil kunne hjelpe den enkelte til å fatte en riktig beslutning:

- 1. Er det lovlig?**
  - Bryter jeg lover eller går på tvers av bedriftens retningslinjer?
- 2. Er det riktig?**
  - Kan jeg fortelle om det til en kollega?
  - Er det rimelig mot berørte parter?
  - Hva kan konsekvensene bli?
  - Finnes det et bedre alternativ?
- 3. Kan det forsvares?**
  - Står bedriftens omdømme i fare hvis saken blir offentlig kjent?
  - Hvordan ville jeg like det om beslutningen ble kjent i media?
  - Har jeg en god følelse, og kan jeg være stolt av dette?

***

Vedlegg 2

Straffelovens bestemmelser

§ 276 a

For korrupsjon straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

§ 276 b

Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

§ 276c

For påvirkningshandel straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for påvirkningshandel er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.

***

